

R O M Â N I A
ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
Secția I civilă

Decizia nr. 2578/2013

Decizia nr. 2578

Sedința publică din data de 14 mai 2013

Asupra cauzei de față, constată următoarele:

Prin sentința civilă nr. 1341/20.06.2012, Tribunalul București, secția a IV-a civilă a respins cererea formulată de reclamantul A., în contradictoriu cu pârâții S.C. B. S.R.L., C., D. și E., ca neîntemeiată.

Pentru a pronunța această sentință, tribunalul a reținut că reclamantul A. a deținut funcția de prim-procuror al Parchetului de pe lângă Judecătoria Buftea, fiind suspendat din profesie de către Consiliul Superior al Magistraturii în data de 23.04.2010, ca urmare a punerii în mișcare a acțiunii penale împotriva sa de către Direcția Națională Anticorupție din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

În comunicatul de presă nr. 131/VIII/3/23.04.2010 al Direcției Naționale Anticorupție, cu ocazia punerii în mișcare a acțiunii penale, s-a menționat că în sarcina reclamantului A. s-au reținut infracțiunile de luare de mită și de constituire a unui grup infracțional organizat, precum și trei infracțiuni de favorizare a infractorului.

Din verificarea sistemului Ecris a rezultat că prin sentința penală pronunțată în data de 10.02.2012 de Curtea de Apel Brașov, în baza art. 33 lit. a), 34 lit. b), 35 alin. (3) C. pen., au fost contopite pedepsele aplicate reclamantului pentru unele din faptele menționate anterior și s-a dispus aplicarea pedepsei principale celei mai grea de 5 ani închisoare, ce a fost sporită la 6 ani închisoare, alături de care a fost aplicată și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării drepturilor prevăzute de art. 64 lit. a) teza a II-a, b și c C. pen., respectiv dreptul de a fi ales în autoritățile publice sau în funcții electivă publice, dreptul de a ocupa o funcție implicând exercițiul autorității de stat și dreptul de a ocupa funcția de magistrat, pe o durată de 5 ani, după executarea pedepsei închisorii, după grațierea totală sau a restului de pedeapsă ori după prescripția executării pedepsei.

Împotriva acestei hotărâri judecătorești s-a exercitat calea de atac a recursului de competența Înaltei Curți de Casație și Justiție, recursul nefiind soluționat până la data pronunțării sentinței civile.

Prin promovarea prezentei acțiuni civile, reclamantul a solicitat autorităților judiciare impunerea unei ingerințe în libertatea de exprimare a pârâților, apreciind că aceasta s-a făcut cu încălcarea onoarei, demnității, reputației și vieții sale private.

Tribunalul a reținut că limitarea dreptului la liberă exprimare este prevăzută de o lege previzibilă și accesibilă și că poate urmări protecția reputației și a drepturilor altor persoane, fiind însă necesar a se cerceta dacă, în cazul concret dedus judecății, această limitare este necesară într-o societate democratică pentru atingerea scopului indicat.

Condiția "necesității într-o societate democratică" impune să se determine dacă limitarea dreptului la liberă exprimare corespunde "unei nevoi sociale imperioase", urmând a se statua asupra păstrării unui just echilibru între, pe de o parte, protecția libertății de exprimare, consacrată de art. 10, și, pe de altă parte, dreptul la reputație și la viață privată al reclamantului, care, de asemenea, este protejat de art. 8 din Convenție.

Pentru a statua asupra existenței unei nevoi sociale imperioase pentru impunerea limitării dreptului la liberă exprimare al pârâților, trebuie pornit de la rolul presei într-o societate democratică.

Având în vedere faptul că cel mai adesea informațiile se transmit prin presă, instanța europeană a subliniat mereu în jurisprudența sa că, din moment ce libertatea de expresie constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice, garanțiile acordate presei au o importanță cu totul deosebită (cauza Goodwin contra Regatului Unit). În cauza Lingens contra Austriei, Curtea a precizat rolul presei astfel: "Dacă presa nu trebuie să depășească limitele prevăzute în special pentru protejarea reputației altuia, ei îi incumbă obligația de a comunica informații și idei asupra problemelor dezbătute în arena politică, precum și în cele care privesc alte sectoare de interes public. La funcția sa care constă în a difuza se adaugă dreptul pentru public de a primi aceste informații".

Tribunalul nu a negat faptul că articolele au fost redactate într-un stil virulent, fiind folosiți termeni defăimători, ce inerent produc repercusiuni deosebit de negative în persoana reclamantului, evidențiate și de martorii audiați în dosar, însă în prezenta cauză, prioritatea drepturilor în discuție - dreptul la liberă exprimare, aparținând părților, și dreptul la reputație și viață privată, aparținând reclamantului, se impune a fi stabilită în favoarea părților, aceștia având obligația de a furniza comunității informații de interes general, dacă au o minimă bază factuală, fiind sub protecția art. 10 din Convenție chiar și în eventualul mod exagerat de redactare a articolelor.

Împotriva acestei sentințe a declarat apel apelantul A., criticând-o pe motive de nelegalitate și netemeinicie, respectiv hotărârea instanței de fond nu este motivată, instanța limitându-se la a expune o serie de paragrafe din hotărâri CEDO privind libertatea de exprimare în cauze care sunt total diferite de cea din speța de față și în ciuda importanței rolului presei într-o societate democratică, un jurnalist rămâne totuși un cetățean obișnuit, obligat să respecte dreptul constituțional la exprimare, drept exercitat în limitele sale firești, neputând prejudicia drepturile și interesele legitime ale celorlalte persoane.

Prin decizia civilă nr. 401 A din 12.11.2012, Curtea de Apel București, secția a III-a civilă și pentru cauze cu minori și de familie a respins ca nefondat apelul formulat de apelantul - reclamant A., împotriva sentinței civile nr. 1341/20.06.2012, pronunțată de Tribunalul București, secția a IV-a civilă, în contradictoriu cu intimații-pârâți S.C. B. S.R.L., C., D. și E.

Curtea de Apel a reținut următoarele:

Cererea introductivă de instanță formulată de apelant are ca temei juridic dispozițiile art. 998 - 999 și art. 1000 alin. (3) C. civ.

Sentința tribunalului respectă cerințele art. 261 C. proc. civ., fiind temeinic motivată, cu respectarea cerințelor art. 261 pct. 5 C. proc. civ., cuprinzând motivele de fapt și de drept care au format convingerea instanței, precum și cele pentru care s-au înlăturat cererile părților, considerentele sentinței făcând posibil controlul judiciar.

Față de temeiul juridic indicat de apelant, cererea sa trebuia să conducă la întrunirea cumulativă a condițiilor referitoare la săvârșirea unei fapte ilicite, existența unui prejudiciu, stabilirea unei legături de cauzalitate între faptă și prejudiciu și persoana care a săvârșit fapta ilicită să aibă discernământ valabil.

Cum apelantul a invocat și dispozițiile art. 1000 alin. (3) C. civ., pentru a fi angajată răspunderea comitentului pentru fapta prepusului său acesta era obligat să îndeplinească îndeplinirea a două condiții speciale, respectiv existența raportului de prepușenie și săvârșirea faptei ilicite și prejudiciabile de către prepus în cadrul funcțiilor încredințate de către comitent.

În stabilirea existenței unei fapte ilicite este necesar ca articolele incriminate de apelant să încalce principiile constituționale și principiile rezultate din blocul de convenționalitate constituit din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale și Protocoalele sale adiționale și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

În mod corect tribunalul a reținut că art. 30 din Constituția României a stabilit limite foarte largi de manifestare a libertății de exprimare prin instituirea inviolabilității sale cu limitarea cuprinsă în alin. (6) menționată și de apelant în motivele sale de apel, că nu se poate aduce atingere demnității, onoarei, vieții private și dreptului la propria imagine.

Între dreptul la liberă exprimare consacrat de Constituție și de art. 10 din Convenție și dreptul la reputație și viață privată invocat de apelant, în mod corect tribunalul a stabilit că intimații - pârâți aveau obligația de a furniza comunității informații de interes general, informații care aveau o bază factuală, respectiv două comunicate ale DNA, un comunicat de presă nr. 131/VIII/23.04.2010 și un al doilea din 16.07.2010 nr. 287/VIII/3.

Tribunalul a făcut cuvenita distincție între "fapte" și "judecăți de valoare", așa cum aceste noțiuni sunt concretizate în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, distincție ce corespunde celei realizate în chiar textul art. 10 CEDO:

"libertatea de a primi sau comunica informații sau idei". Calificarea unui articol de presă ca fiind de natură factuală sau o judecată de valoare revine în primul rând instanțelor care au în acest sens o marjă de apreciere - cauza Prager și Oberschlick contra Austriei și cauza Pedersen și Baadsgard contra Danemarcei.

Buna-credință a intimaților a fost reținută de tribunal, apreciindu-se că pârâții au reprodus informațiile culese inserând și judecăți de valoare pornind de la comunicatele de presă furnizate de Direcția Națională Anticorupție, aceste informații fiind trecute prin filtrul propriei lor experiențe profesionale și de viață. Sub acest aspect, trebuie menționată cauza Busuoc contra Moldovei, unde Curtea a apreciat că folosirea unui limbaj colorat în descrierea unor fapte adevărate și

caracterizarea unei persoane reprezintă judecăți de valoare.

Nu trebuie omisă calitatea pe care apelantul o avea la momentul emiterii articolelor incriminate. Activitatea procurorilor, asimilați în jurisprudența Curții de la Stasbourg situației funcționarilor publici, comportă o critică mai largă decât critica îndreptată împotriva unor persoane private, critică admisibilă dacă îi vizează pe aceștia în exercițiul funcțiunii.

Apelantul a arătat că articolele în discuție au reprezentat o adevărată campanie de denigrare și de desființare a imaginii sale. Cu privire la acest aspect, Curtea a arătat că este posibil ca exercitarea dreptului la libertatea de exprimare prevăzut de art. 10 să intre în conflict cu dreptul la un proces echitabil garantat de art. 6 din Convenție. S-a subliniat că art. 6 instituie garanția unei judecăți echitabile și presa trebuie, în anumite limite, să trateze subiecte legate de cauzele aflate pe rolul instanțelor de judecată. Curtea reamintește jurisprudența constantă consacrată în cauzele Worm contra Austriei, Roy și Malaurie contra Franței, conform căreia "jurnaliștii care scriu articole referitoare la proceduri penale în curs, trebuie să vegheze să nu depășească limitele fixate în scopul unei bune administrări a justiției și să respecte prezumția de nevinovăție a persoanei acuzate".

În mod corect tribunalul a reținut că judecățile de valoare ale intimaților sunt în marja de exagerare și provocare admisibilă în cadrul discursului jurnalistic, informațiile aduse la cunoștința publicului bazându-se pe aspecte factuale de natură a conferi veridicitate informațiilor prezentate.

Împotriva acestei decizii a declarat recurs A., invocând în drept dispozițiile art. 304 pct. 9 și 7 C. proc. civ.

În dezvoltarea motivelor de recurs s-a arătat că obiectul acțiunii l-a constituit obligarea pârâților la despăgubiri pentru prejudiciul cauzat prin publicarea unor informații false și care au adus atingere gravă dreptului la onoare, reputație și imagine, precum și dreptului la viața privată și de familie.

Hotărârea instanței de apel nu este motivată, instanța limitându-se la a expune o serie de paragrafe din hotărâri CEDO privind libertatea de exprimare în cauze care sunt total diferite de cea din speța de fata.

Mai mult, instanța a arătat în motivare că pentru a se putea reține incidența dispozițiilor art. 1000, alin. (3) C. civ., reclamantul trebuia să dovedească, pe lângă existența raportului de prepușenie, și săvârșirea faptei ilicite și prejudiciabile de către prepus în cadrul funcțiilor încredințate de către comitent, articolele incriminate să încalce principiile constituționale și principiile rezultate de blocul de convenționalitate constituit din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale și Protocoalele adiționale și jurisprudența C.E.D.O.

Cu toate acestea, atât instanța de fond, cât și cea de apel, au admis faptul că prin publicarea articolelor au fost încălcate o serie de drepturi fundamentale apărute atât prin dispozițiile dreptului intern cât și prin dispoziții ale CEDO, au stabilit o ierarhie a drepturilor fundamentale și au acordat preferința dreptului la liberă exprimare, care ar fi mai important decât dreptul la reputație și viața privată .

Instanța a mai reținut că pârâții aveau obligația de a furniza comunității informații de interes general, fiind sub protecția art. 10 din Convenție, fiind permis și un eventual mod exagerat de redactare a articolelor.

Însă, dintr-o simplă lectură a articolelor în discuții se poate observa cu ușurință că nu este vorba de un "mod exagerat de redactare", ci de o adevărată campanie de denigrare și de desființare a imaginii, în plus fiind expuse situații absolut neadevărate (de ex: ".. a fost surprins pe camerele video în timp ce întreține relații sexuale cu avocata F..), fiind prezentat ca fiind unul dintre magistrații care "cereau favoruri sexuale pentru a interveni în dosare".

Aceste articole sunt "relatări" ale unor împrejurări total nedovedite în niciun mod de ziariști și infirmate de chiar actele dosarului penal.

Atât instanța de fond, cât și instanța de apel, au reținut o situație de fapt inexistentă, apreciind ca veridice susținerile din aceste articole, fără nicio baza factuală, ierarhizând, în mod nepermis, drepturi fundamentale ale Convenției Europene și ignorând încălcarea cu vădita rea-credință a art. 8 din CEDO.

S-a susținut că a făcut dovada existenței faptei ilicite constând în încălcarea drepturilor fundamentale la onoare, demnitate și viață privată.

Însăși modalitatea de redactare a textelor, prin care în mod evident se sugerează că procurorul A. este vinovat de mai multe fapte de corupție, înainte de fi început procesul penal, înainte de a exista o hotărâre definitivă în cauza ce face obiectul dosarului penal (cunoscut fiind faptul că orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumat nevinovată până ce vinovăția sa va fi legal stabilită), face dovada asupra relei credințe, pârâții având obligația deontologică de a aștepta

rezultatul cercetărilor înainte de a face aprecieri cu privire la temeinicia acuzațiilor. În scopul garantării prezumției de nevinovăție, art. 6, parag. 2 din Convenția Europeană cere ca reprezentanții statului să se abțină de a face declarații publice în sensul că acuzatul este vinovat de săvârșirea unei anumite infracțiuni, înainte ca vinovăția să fi fost în mod legal stabilită.

Opiniile și informațiile care privesc procedări penale în curs nu ar trebui să fie comunicate sau difuzate prin mass-media, decât dacă acestea nu încalcă prezumția de nevinovăție a acuzatului (principiul nr. 2 din Recomandarea Comitetului de Miniștrii (2003) cu privire la difuzarea informațiilor prin mass-media în legătură cu procedurile penale).

În ceea ce privește vinovăția, nerealizarea în prealabil a unei verificări corespunzătoare a informațiilor utilizate în articolele prezentate, față de gravitatea faptei și de importanța deosebită a valorilor vătămate, ce obligă jurnalistul să de dovadă de cea mai mare rigoare, relevă vinovăția celui care a cauzat prejudiciul constând în neglijența cu care a acționat și având în vedere că autorul faptei ilicite răspunde pentru culpa cea mai ușoară ~ culpa levissima.

În plus, după data de 16.07.2010 (data emiterii rechizitoriului), și după ce ziaristii în cauză au fotocopiat dosarul-conform cererii din această cauză penală, articolele ulterioare au descris în mod mincinos o alta situație procesuală, indicând săvârșirea unei infracțiuni grave de corupție, pentru a da o spectaculozitate știrilor.

Dreptul la liberă exprimare, garantat de art. 30 din Constituție, i s-au impus și unele limitări, alin. (6) prevăzând că "libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei". Libertatea de exprimare nu poate și nu trebuie să fie absolută. Independent de calitatea reclamantului de magistrat la acel moment și de acuzațiile care îi erau aduse conform comunicatelor oficiale, intimații nu aveau dreptul de a emite judecați de valoare și de a prezenta adevărate sentințe cu privire la vinovăția reclamantului, înainte ca aceasta să fi fost stabilită printr-o hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă.

Afirmații precum: "a primit mită de la aproape toată lumea " sau "a fost prins de camerele video în timp ce întreținea relații sexuale cu avocata F.", exced necesității de informare a publicului și nu au nicio legătură cu acuzațiile aduse.

Dreptul constituțional la libera exprimare, ca orice alt drept, trebuie exercitat în limitele sale firești, neputând prejudicia drepturile și interesele legitime ale celorlalte persoane. În acest sens, art. 30 alin. (6) din Constituție prevede că libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei. În egală măsură CEDO s-a pronunțat că, deși presa are datoria de a transmite informații și idei cu privire la chestiunile de interes public, ea nu trebuie să depășească, între alte limite, pe aceea a protecției reputației altora (cauza Lingens c Austria).

Obiectul libertății de exprimare se referă la ce anume se poate exprima liber. Particularizând la domeniul presei, obiectul libertății de exprimare îl reprezintă informațiile corecte de interes public, precum și opiniile sau comentariile cu privire la situații ori evenimente concrete.

Recursul este fondat pentru următoarele considerente:

Prin acțiunea formulată, reclamantul a solicitat să se constate încălcarea dreptului la imagine, onoare, demnitate și viața privată și să fie obligați pârâții la plata de despăgubiri reprezentând daunele morale rezultate din încălcarea acestor drepturi; obligarea pârâților să publice dispozitivul sentinței pe prima pagină a ziarului, etc.

Reclamantul a arătat în motivarea acțiunii că aceste drepturi, garantate atât de Constituție cât și de Declarația Universală a Drepturilor Omului și Convenția Europeană a Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, au fost încălcate în mod repetat de către pârâți prin publicarea unei serii de articole în cotidienele "G.", "H." și "I..

Reclamantul a indicat un număr de 6 articole publicate de către pârâți și a dezvoltat pentru fiecare în parte care au fost afirmațiile și informațiile oferite opiniei publice prin care s-a adus atingere onoarei și reputației, motivat de faptul că au depășit limitele libertății de exprimare pe de o parte, iar pe de altă parte, unele afirmații nu au avut corespondent în realitate, nu au avut o bază factuală minimă.

Dacă în privința raportului dintre dreptul la liberă exprimare al pârâților și dreptul reclamantului la respectarea vieții private, la onoare, la demnitate și reputație, instanțele au analizat în mod detaliat și argumentat inexistența unei depășiri a limitelor libertății de exprimare raportat la baza minimă factuală reprezentată de comunicatele Direcției Naționale Anticorupție, se constată însă că instanța de apel nu a analizat depășirea limitelor libertății de exprimare cuprinsă în articolul "J." în care pârâții jurnaliști au afirmat că reclamantul "a fost surprins pe camerele video, instalate în biroul său, în timp ce întreținea relații sexuale cu avocata X, trimisă în judecată alături de magistrat".

În condițiile în care, comunicatele D.N.A. nu au făcut trimitere la existența unor astfel de fapte, iar pârâții nu au făcut nici

dovada privind existența unei minime baze factuale în publicarea acestei informații cu caracter de certitudine, instanța de apel avea obligația să analizeze dacă sunt întrunite elementele răspunderii civile delictuale cu privire la această faptă, care este distinctă și respectiv să analizeze dacă publicarea acestei informații a respectat limitele dreptului la libera exprimare și dreptul la demnitate, onoare, viața privată a reclamantului.

Instanța de apel a omis să analizeze existența sau inexistența unei răspunderi civile delictuale rezultate din publicarea articolului mai sus menționat și în care s-au făcut afirmații cu caracter de certitudine privind comportamentul imoral al reclamantului, care ar fi întreținut raporturi sexuale la birou cu o avocată, viața de familie, onoarea și demnitatea reclamantului fiind evident afectate prin publicarea unei astfel de informații.

Având în vedere aceste considerente, urmează ca în baza dispozițiilor art. 312 C. proc. civ., a se admite recursul, a se casa decizia și a se înainta cauza spre rejudecare la instanța de apel care va analiza existența sau inexistența unei răspunderi civile numai în privința publicării articolului mai sus menționat.

PENTRU ACESTE MOTIVE

ÎN NUMELE LEGII

D E C I D E

Admite recursul declarat de reclamantul A. împotriva deciziei nr. 401A din 12 noiembrie 2012 a Curții de Apel București, secția a III- a civilă și pentru cauze cu minori și de familie, pe care o casează și trimite cauza la aceiași instanță spre rejudecarea apelului.

Irevocabilă.

Pronunțată în ședință publică, astăzi 14 mai 2013.